

Netherlands Quality Agency

Hogeschool Viaa

VIAA B Opleiding tot leraar Basisonderwijs

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In oktober 2021 is de bestaande hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs van Hogeschool Viaa bezocht door een visitatiepanel van NQA. Het betreft een voltijd- en deeltijdopleiding in Zwolle.

Het panel beoordeelt de opleiding in zijn geheel als **positief**. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding tot leraar basisonderwijs van Hogeschool Viaa is volgens het panel een zeer aantrekkelijke opleiding. De opleiding voldoet ruimschoots aan de basiskwaliteit voor alle standaarden. Het panel heeft een ambitieuze, innovatieve, kwaliteitsbewuste, lerende en zelfkritische opleiding leren kennen, die zich ook kwetsbaar durft op te stellen. De opleiding heeft een duidelijke visie op onderwijs, een duidelijke identiteit en profileert zich met persoonlijk meesterschap. Bij persoonlijk meesterschap gaat het om zowel de leraar als de mens. Dit begrip zit duidelijk in het DNA van de opleiding verweven en komt in alle aspecten terug. De opleiding mag zich verheugen in een gekwalificeerd, zeer betrokken en bevlogen team van docenten, die het persoonlijk meesterschap hebben verinnerlijkt en ook duidelijk voorleven. De programma's van de opleidingsvarianten steken goed in elkaar en bieden studenten een gedegen theoretisch en praktisch fundament. De toetsing is hierop duidelijk afgestemd. De opleiding werkt nauw en productief samen met zeventien scholenclusters voor het samen opleiden van nieuwe leerkrachten. Het panel ziet voor deze samenwerking een mooie uitdaging deze naar een hoger plan te tillen. Dit kan bijvoorbeeld door samen het gesprek te voeren waartoe je op wil leiden of samen het curriculum door te ontwikkelen en het werkplekleren te verbreden (driehoek theorie/praktijk/persoon) of samen na te gaan hoe de diversiteit en de rijkheid van de verschillende opleidingscontexten kunnen worden gebruikt. Het panel heeft er alle vertrouwen in dat dit ook binnen afzienbare tijd kan en zal slagen.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De beoogde leerresultaten van de opleiding zijn vastgelegd in het *Competentieprofiel startbekwame leerkracht* van de opleiding (2018) en zijn gebaseerd op de landelijke bekwaamheidseisen onderwijspersoneel en de landelijke herijkte kennisbases voor de lerarenopleiding basisonderwijs (2017). De beoogde leerresultaten geven een duidelijk beeld van waar studenten aan het eind van de opleiding als beginnend beroepsoefenaar aan moeten voldoen. Ze zijn passend voor de beroepspraktijk en sluiten aan bij de verwachtingen van het werkveld. Het (internationale) hbo-niveau is voldoende aangetoond, doordat de competenties zijn gerelateerd aan de Dublin descriptoren en de referentiekaders. Het beroepsbeeld van de opleiding is doordacht, uitgesproken en sterk persoonsgericht. Het centrale element hierin, persoonlijk meesterschap, is mooi gekozen en duidelijk uitgewerkt. Het zit overtuigend in het DNA van de opleiding. Er is intensieve afstemming met het werkveld over het beroepsbeeld, de beoogde leerresultaten, de profilering van de opleiding en de inhoud en uitvoering van het onderwijs.

Standaard 2: Oriëntatie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding biedt studenten voldoende mogelijkheden om passende onderzoeksvaardigheden te verwerven en een onderzoekende houding (verder) te ontwikkelen. Deze mening wordt ook gestaafd door de praktijkonderzoeken van afgestudeerden die het panel heeft ingezien.

Studenten doen veel ervaring op met onderzoek als onderdeel van het werkplekleren, waarbij studenten onderzoekopdrachten op de opleidingsscholen uitvoeren en daarbij ook bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het onderwijs op de scholen.

De opleiding biedt studenten ook ruim voldoende mogelijkheden om beroepsvaardigheden te realiseren. Het werkplekleren als onderdeel van samen opleiden in het samenwerkingsverband Scope, speelt hierbij een zeer belangrijke rol. De student besteedt minimaal 40 procent van zijn opleiding aan werkplekleren op opleidingsscholen. In dit werkplekleren doet de student brede en diverse beroepservaring op in alle bouwen van de basisschool, met specialisatie in uiteindelijk één bouw. De pendel tussen theorie en praktijk bij het werkplekleren verloopt naar behoren. Het panel beveelt de opleiding aan ten aanzien van het samen opleiden verder de verbinding tussen theorie en praktijk te versterken door aan (nieuwe) ervaringen nog meer aandacht te besteden en die met concepten te verdiepen.

Standaard 3: Inhoud

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De inhoud van de programma's sluit goed aan bij de beoogde leerresultaten. Dit geldt niet alleen voor beroepscompetenties, maar ook voor de aspecten van het persoonlijk meesterschap. De inhoud van de programmaonderdelen zijn helder beschreven in de studiegidsen en programmaoverzichten. Een overzichtelijk koppeling tussen de beoogde leerresultaten en de leerdoelen van de programmaonderdelen van de voltijd enerzijds en die tussen de beoogde leerresultaten en de leeruitkomsten van de deeltijd anderzijds, staan nog op de opleidingsagenda. De programma's bieden een degelijke kennis- en vaardighedenbasis en hebben een goede balans tussen theorie en praktijk. Het thema internationalisering komt in de programma's voldoende aan bod. Ook bieden de programma's voldoende keuze- en profileringsmogelijkheden.

Standaard 4: Leeromgeving

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding biedt in beide varianten een krachtige en uitdagende leeromgeving aan, die studenten aanzet tot studeren en hen faciliteert om de beoogde leerresultaten te bereiken. De opleiding hanteert hierbij een duidelijk, onderscheidend onderwijsconcept met daaraan gerelateerde didactische handelingsprincipes. Bij het leren op de hogeschool gebruikt de opleiding diverse werkvormen, die de doelen en inhoud van het programma adequaat ondersteunen. In de eerste twee jaar van de voltijd is nog ruimte voor meer variatie in werkvormen, ook met het oog om beter te kunnen inspelen op de eigen leervragen en ervaringen van studenten. Het aangepaste onderwijs, inclusief de begeleiding door docenten, ten tijde van de Corona-pandemie heeft van studenten veel waardering gekregen. De kwaliteit van het online

onderwijs was en is nog divers. De opleiding zet daarom in op extra professionalisering op dit vlak.

Standaard 5: Instroom

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De programma's van beide opleidingsvarianten sluiten aan op de kwalificaties van de instromende studenten. De opleiding heeft een adequate instroomprocedure ingericht met een gedegen intake en passende oriëntatie-activiteiten. De opleiding zorgt voor een goede 'landing' van de instromende studenten. De intakeprocedures zijn gedegen opgezet en werken in de praktijk naar behoren. Studenten vinden dat de opleiding goed aansluit op hun vooropleiding. Ze zijn ook tevreden over hoe de oriënterende functie van de propedeuse is vormgegeven.

Standaard 6: Personeel

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding beschikt over gekwalificeerde docenten, die met hun expertise de gehele breedte van het programma afdekken. Ze zijn pedagogisch, didactisch en vakinhoudelijk zeer bekwaam. Veel docenten beschikken over recente werkveldervaring. De docenten leven de onderwijskundige didactische visie van de opleiding en het persoonlijk meesterschap duidelijk voor. Ze zijn zeer betrokken bij hun studenten, de opleiding en de beroepspraktijk. Ze werken hard, maar de werkdruk wordt niet als te hoog ervaren. De professionaliseringsfaciliteiten voor docenten zijn goed. Studenten zijn zeer positief over de docenten. Hun kennis, praktijkgerichtheid, inzet, betrokkenheid en toegankelijkheid vinden veel waardering bij de studenten.

Standaard 7: Voorzieningen

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De huisvesting en materiële voorzieningen van de opleiding zijn goed. Dit geldt ook voor de elektronische leeromgeving. De opleiding is gehuisvest in een gerenoveerd gebouw met voldoende, goed geoutilleerde lokalen en werkruimtes en een aantrekkelijke centrale ontmoetingsplaats. Voor de pabo zijn er specifieke lokalen voor bijvoorbeeld drama, muziek en handvaardigheid. De mediatheek heeft uitgebreide collecties van geprinte en digitale media, en een orthotheek met vrijwel alle methoden voor het basisonderwijs. Studenten oordelen positief over de huisvesting en de materiële voorzieningen van de opleiding en hogeschool.

Standaard 8: Begeleiding

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De studiebegeleiding steekt goed in elkaar met verschillende functionarissen die sterk gericht zijn op de ontwikkeling van het persoonlijk meesterschap van de student en zijn studievoortgang. De opleiding steekt veel energie in de professionalisering van de opleiders, zowel die van de opleiding zelf, als van de opleidingsscholen. Bij het samen opleiden is er goede afstemming tussen de begeleiders vanuit de opleidingsscholen en vanuit de opleiding. Studenten oordelen

positief over de begeleiding, waarbij de kleinschaligheid van de opleiding bevorderlijk is. Ook de informatievoorziening binnen de opleiding is volgens hen in orde.

Standaard 9: Kwaliteitszorg

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding kent een helder integraal kwaliteitszorgsysteem, dat in de praktijk naar behoren werkt. Bij de kwaliteitszorg gaat het niet alleen om het monitoren van kwaliteit, maar ook om de dialoog hierover. Het panel vindt dit een waardevol uitgangspunt. Het constateert een duidelijke kwaliteitscultuur binnen de opleiding en een sterke ambitie om te verbeteren. De opleiding stelt zich overtuigend lerend op. Studenten worden in voldoende mate bij de kwaliteitszorg betrokken, maar de opleiding mag dit bij de 'A' van de PDCA-cyclus intensiveren. Ook voor het leren op de werkplek is een gedegen kwaliteitszorgsysteem ingericht, met regelmatige audits van de opleidingsscholen, waarin ook veel ruimte voor dialoog is. Aandachtspunt hierbij is de realisering van een meer gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de opleidingsscholen. In algemene zin adviseert het panel de opleiding om in de kwaliteitszorg meer focus aan te brengen in de kernpunten van haar ontwikkeling.

Standaard 10: Toetsing

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding beschikt over een goed opgezet systeem van toetsing, dat transparant is. De toetsen passen bij de beoogde doelen, het niveau en de inhoud van het programma. Er is daarmee ook een afgewogen mix van toetsvormen. Het aantal toetsen in de voltijdopleiding is in de eerste twee studie jaren aan de hoge kant. De navolgbaarheid van de beoordelingen is duidelijk. De informatievoorziening over de toetsing is in orde, waarbij de toetsmatrijzen qua duidelijkheid nog wat wisselend van kwaliteit zijn. De opleiding heeft de kwaliteitsborging van toetsen en beoordelen adequaat opgezet en voert deze naar behoren uit. De interne en externe kalibratie van toetsen en beoordelingen kan verder worden uitgebreid en geformaliseerd. De examencommissie en toetscommissie functioneren goed en hebben een stevige positie binnen de opleiding.

Standaard 11: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding toont volgens het panel in voldoende mate aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd. Het programma en de afstudeerfase bieden daartoe voldoende garanties. De opzet van en de begeleiding tijdens de afstudeerfase steken goed in elkaar. Op basis van de bestudering van eindwerken, constateert het panel dat de afgestudeerden aantonen de beoogde leerresultaten te hebben gerealiseerd. De onderwerpen van de praktijkonderzoeken zijn relevant voor de praktijk. De werken zijn adequaat beoordeeld. In de portfolio's ziet het panel het persoonlijk meesterschap duidelijk terug. Afgestudeerden komen goed en snel in het werkveld terecht, waar zij positief worden beoordeeld. Alumni zijn positief over de voorbereiding van de opleiding op de beroepspraktijk, met een passend theoretisch en praktisch fundament. Afgestudeerden van de Viaa-pabo krijgen veel waardering voor hun inzicht in wie ze zijn als mens en als leerkracht.

Inhoudsopgave

<u>Samenvatting</u>	3
<u>Schets van de opleiding</u>	11
<u>Standaard 1</u> <u>Beoogde leerresultaten</u>	16
<u>Standaard 2</u> <u>Oriëntatie</u>	20
<u>Standaard 3</u> <u>Inhoud</u>	22
<u>Standaard 4</u> <u>Leeromgeving</u>	24
<u>Standaard 5</u> <u>Instroom</u>	26
<u>Standaard 6</u> <u>Personeel</u>	28
<u>Standaard 7</u> <u>Voorzieningen</u>	30
<u>Standaard 8</u> <u>Begeleiding</u>	31
<u>Standaard 9</u> <u>Kwaliteitszorg</u>	33
<u>Standaard 10</u> <u>Toetsing</u>	35
<u>Standaard 11</u> <u>Gerealiseerde leerresultaten</u>	38
<u>Eindoordeel over de opleiding</u>	40
<u>Aanbevelingen</u>	41
<u>Bijlagen</u>	42
<u>Bijlage 1</u> <u>Bezoekprogramma</u>	43
<u>Bijlage 2</u> <u>Bestudeerde documenten</u>	45

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs van Hogeschool Viaa in Zwolle. Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van Hogeschool Viaa en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (2018) en de *NQA Handleiding Opleidingsvisitaties Hoger Onderwijs 2021 Uitgebreide Opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 27 oktober 2021. Het visitatiepanel bestond uit:

De heer dr. B. Koster (voorzitter, domeindeskundige)

Mevrouw dr. G.M.T. Geerdink (domeindeskundige)

Mevrouw E.M. Suasso de Lima de Prado (domeindeskundige)

Mevrouw S.A.M. Swinkels (studentlid)

De heer drs. M. Fokkema, auditor van NQA, trad op als auditor van het panel.

De opleiding is ingedeeld in de visitatiegroep van Radiant Lerarenopleidingen. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. De afstemming tussen de panels wordt verder geborgd door de ondersteuning van, zo veel mogelijk, dezelfde secretaris vanuit NQA en door de inzet van getrainde voorzitters.

Werkwijze panel en procesverloop

Voor de opleidingsbeoordeling heeft de opleiding een zelfevaluatie en bijlagen aangeboden. Voor de beoordeling van de gerealiseerde leerresultaten heeft het panel vijftien afstudeerdossiers van recent afgestudeerden bestudeerd. Deze vijftien dossiers zijn geselecteerd op basis van een groslijst van alumni van de afgelopen twee jaar. Bij de selectie is rekening gehouden met de variatie in waardering, opleidingsvarianten en studieroutes.

Drie weken voorafgaand aan het visitatiebezoek heeft het vooroverleg en materiaalbestudering op de locatie van de opleiding plaatsgevonden en heeft het panel kennis gemaakt met de opleiding, de zogenaamde agenderende audit. In het vooroverleg zijn de panelleden geïnstrueerd over de werkwijze van NQA en het NVAO-kader en zijn voorlopige bevindingen besproken. Zowel tijdens het vooroverleg als tijdens de visitatie zijn bevindingen voortdurend gedeeld. Tijdens het visitatiebezoek heeft het panel gesproken met diverse stakeholders van de opleiding, waaronder met studenten, docenten (examinatoren) en vertegenwoordigers van het werkveld. Aan het einde van de bezokedag is de door het panel verkregen informatie verwerkt tot een totaalbeeld en tot een voorlopig oordeel met argumentatie. Tijdens een afsluitende mondelinge terugkoppeling heeft de voorzitter van het panel het eindoordeel en belangrijke bevindingen meegedeeld aan de opleiding. Medewerkers en studenten van de opleiding zijn in de gelegenheid gesteld om het panel (via mail) te benaderen buiten de bezokedag om (inloopspreekuur). Hier is geen gebruik

van gemaakt. Het ontwikkelgesprek tussen het panel en vertegenwoordigers van het panel is op een later moment gehouden.

Na het visitatiebezoek is een conceptrapportage opgesteld, dat is voorgelegd aan het panel. Met de input van de panelleden is een tweede concept opgesteld, dat ter controle op feitelijke onjuistheden is voorgelegd aan de opleiding. De panelleden hebben kennisgenomen van de reactie van de opleiding en waar nodig zijn aanpassingen doorgevoerd. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

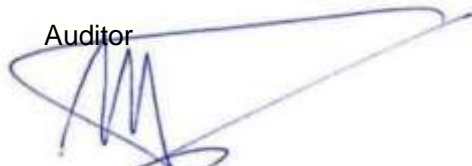
Utrecht, 20 april 2022

Panelvoorzitter

Dr. B. Koster

Auditor

Drs. M. Fokkema

Schets van de opleiding

De opleiding tot leraar basisonderwijs (hierna: pabo) van Hogeschool Viaa bestaat al sinds 1950. Hogeschool Viaa is een christelijke hogeschool die hbo-opleidingen, post-hbo opleidingen en nascholing aanbiedt op het gebied van zorg, welzijn, zingeving en educatie. De hogeschool had in oktober 2021 circa 2100 studenten.

De pabo is onderdeel van de Educatieve Academie van Hogeschool Viaa. Het opleidingsaanbod van de Educatieve Academie omvat naast de pabo, onder meer de master Educational Leadership (aangeboden in samenwerking met enkele andere hogescholen), de master Leren & Innoveren en de AD Pedagogisch Educatief Professional. De Educatieve Academie biedt verder post-hbo opleidingen aan, zoals de post-hbo opleiding Bewegingsonderwijs en opleidingen voor schoolopleiders. Daarnaast biedt de Educatieve Academie diverse nascholingscursussen aan.

Het onderwijs van de opleiding is geënt op de onderwijsvisie van Hogeschool Viaa, waarin interactie, normativiteit, persoonlijke ontwikkeling en de christelijke overtuiging centraal staan. Volgens de opleiding is onderwijs geven geen neutrale aangelegenheid: “Het gaat om vorming, waarbij de student zich leert te verhouden tot zichzelf, de ander, de wereld en tot God.”

De pabo van Hogeschool Viaa kent twee varianten: een deeltijd- en een voltijdopleiding. In de afgelopen jaren is de instroom fors toegenomen, hoewel 2021 een ander beeld laat zien. Ook landelijk is deze trend zichtbaar. Per 1 oktober 2021 zitten er 458 studenten in de voltijd- en 224 studenten in de deeltijdopleiding. De instroomcijfers per 1 oktober 2021 zijn 115 voltijdstudenten en 59 deeltijdstudenten.

Zowel de voltijd- als de deeltijdopleiding zijn in de afgelopen jaren vernieuwd. Bij de opzet van het nieuwe voltijdcurriculum is er gekozen voor één vierjarige variant. De oude vwo-route en driejarige mbo-route worden niet meer aangeboden. De deeltijdopleiding is recentelijk opnieuw opgezet, uitgaande van leeruitkomsten en grotere onderwijsseenheden. Naast een vierjarig basisprogramma, kent de deeltijd een driejarig programma voor studenten met een vooropleiding als onderwijsassistent. Studenten met een vwo-vooropleiding of een hbo- of wo-bachelor kunnen een verkorte deeltijdvariant van tweeënhalf jaar volgen. Het zij-instroomtraject maakt ook gebruik van de verkorte deeltijd. De voltijdse universitaire pabo, die de opleiding in samenwerking met de Vrije Universiteit in Amsterdam aanbiedt, maakt hier ook gebruik van. Dit geldt ook voor de Praktijkpabo West Nederland, een kleine voltijdvariant gericht op het opleiden van leraren basisonderwijs voor specifiek vrijgemaakt-gereformeerde scholen in West-Nederland.

De organisatie van de pabo is nauw vervlochten met de Educatieve Academie. Deze academie heeft de afgelopen jaren verschillende organisatorische veranderingen doorgemaakt. De Educatieve Academie wordt nu aangestuurd door het MT, bestaande uit de academiedirecteur en twee leden. Een van deze MT-leden is daarnaast coördinator van Scope (zie hieronder) en het andere MT-lid is coördinator toetsing en lid van de werkgroep Onderwijs en ICT. Belangrijk organisatorisch element van de opleiding is de commissiestructuur, met de curriculumcommissie die verantwoordelijk is voor de curriculumontwikkeling en de commissie werkplekleren voor de vormgeving van het leren op de opleidingsscholen. Daarnaast zijn er de kwaliteitscommissie, de vakinhoudelijke expertiseteams (vakgroepen), een expertiseteam Jonge kind, de

examencommissie, de toetscommissie en de opleidingscommissie. Aan de Educatieve Academie is ook het lectoraat *Goede onderwijspraktijken* verbonden.

De Educatieve Academie (EA) heeft een samenwerkingsovereenkomst met een consortium van zeventien scholenclusters, onder de naam Scope, voor de bevordering van de kwaliteit van het christelijk onderwijs en het samen opleiden van studenten. Elk schoolbestuur heeft een schoolopleider, die gekoppeld is aan een EA-clusteropleider (instituuopleider). Binnen elke opleidingsschool zijn er gecertificeerde werkplekcoaches voor het begeleiden van studenten. Binnen het samenwerkingsverband zijn ook een aantal academische basisscholen. De dagelijkse leiding van het Scope samenwerkingsverband is in handen van een programmaleider en een coördinator. Het samenwerkingsverband wordt aangestuurd door een vijftal bestuurders, de directeur van de Educatieve Academie, de programmaleider en de coördinator van Scope. Binnen Scope zijn er verschillende vormen van kennisdeling. Er zijn leerlabs en clusterbijeenkomsten waar actuele ontwikkelingen worden besproken en er is de Scope Academie voor professionaliseringsactiviteiten.

De Educatieve Academie neemt verder deel aan verschillende regionale en landelijke samenwerkingsverbanden. Regionaal is er onder andere de samenwerking binnen de Campus Kind en Educatie in de AD Pedagogisch Educatief Professional en de Regionale Aanpak Personeelstekorten. Landelijk is er samenwerking met de Radiant Lerarenopleidingen. Dit landelijk samenwerkingsverband van negen hogescholen bundelt kennis en kracht voor onderwijsontwikkeling, -ondersteuning en praktijkgericht onderzoek.

Voor de (nabije) toekomst onderkent de opleiding verschillende uitdagingen en ontwikkelingen, zoals de toenemende vraag naar basisschoolleerkrachten en het inspelen op de grotere diversiteit van de instroom met maatwerk en individuele studietrajecten. In het strategisch plan *2020-2021 VOL-uit in beweging* staan drie kernprocessen centraal: kwalitatief goed onderwijs, een gezonde studentenpopulatie, qua aantal, en gestroomlijnde processen.

Hierbij hebben onder meer de volgende doelen prioriteit:

- een goede samenwerking en verbinding tussen alle gremia en stakeholders binnen de opleiding;
- het realiseren van heldere taken, taakverdeling en toebedeling van verantwoordelijkheden van de gremia en functionarissen binnen de opleiding;
- het realiseren van een goed lopend servicebureau;
- het realiseren van een gedragen taaklastbeleid met een goede balans tussen belangen van de organisatie en die van de medewerkers.

Basisgegevens opleiding

Naam opleiding in Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO)	Opleiding tot leraar Basisonderwijs
ISAT-code CROHO	34808
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo
Niveau opleiding	Bachelor
Graad	Bachelor of Education
Aantal studiepunten	240
Variant(en) incl. een evt. 3 jarig traject voor VWO bij een hbo-bacheloropleiding	Voltijd en deeltijd vierjarig Deeltijd tweeëneenhalf- en driejarig
Afstudeerrichtingen	N.v.t.
Opleidingslocatie(s)	Zwolle
Onderwijstaal	Nederlands

Terugblik vorige visitatie

De opleiding heeft volgens het panel de aanbevelingen van het vorige visitatiepanel van 2014 adequaat opgepakt. Hieronder zijn de betreffende acties kort weergegeven met het onderwerp van de betreffende aanbeveling cursief weergegeven, zie verder bij de verschillende standaarden.

- Met het vernieuwde voltijdcurriculum en het vernieuwde deeltijdcurriculum is het *onderscheid* tussen beide varianten duidelijker, waarbij in de deeltijd met leeruitkomsten en grotere onderwijseenheden wordt gewerkt.
- De *onderzoekslijn* is vernieuwd met meer aandacht voor de onderzoekende houding van studenten.
- *Internationalisering* heeft meer aandacht gekregen, waaronder aandacht voor andere culturen in Nederland, een korte buitenlandstage in jaar twee van de voltijd en de mogelijkheid om een minor Internationalisering te volgen.
- Bij de *actualisering* van het deeltijdcurriculum is de opleiding uitgegaan van de leergebieden van *curriculum.nu*, waardoor er onder andere meer nadruk ligt op *beroepsvorming*.
- Bij *Engels* ligt de nadruk nu vooral op eigen taalvaardigheid en komt de didactiek van het Engels in het basisonderwijs in het eerste jaar aan bod. In Radiantverband neemt de opleiding deel aan een pilot om Engels opnieuw vorm te geven binnen het curriculum.
- Het onderwerp *mediawijsheid* komt voldoende aan bod in verschillende onderwijseenheden, zoals *ICT en onderwijs* in de voltijd en *Ontwerpen van een rijke leeromgeving* in de deeltijd.
- Door verdere professionalisering is inmiddels een groot aantal docenten *VELON-geregistreerd*, met de ambitie dit uit te breiden naar alle docenten.
- De *kwaliteitszorg* heeft een impuls gekregen met de instelling van een nieuwe kwaliteitscommissie en de benoeming van een nieuwe kwaliteitscoördinator.
- Het *examendossier* is transparanter opgezet met een duidelijk beoordelingsformat.

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De beoogde leerresultaten van de opleiding zijn vastgelegd in het *Competentieprofiel startbekwame leerkracht* van de opleiding (2018) en zijn gebaseerd op de landelijke bekwaamheidseisen onderwijspersoneel en de landelijke herijkte kennisbases voor de lerarenopleiding basisonderwijs (2017). De beoogde leerresultaten geven volgens het panel een duidelijk beeld van waar studenten aan het eind van de opleiding als beginnend beroepsoefenaar aan moeten voldoen. Ze zijn passend voor de beroepspraktijk en sluiten aan bij de verwachtingen van het werkveld. Het (internationale) hbo-niveau is volgens het panel voldoende aangetoond, doordat de competenties zijn gerelateerd aan de Dublin descriptoren en referentiekaders. Het panel vindt het beroepsbeeld van de opleiding doordacht, uitgesproken en sterk persoonsgericht. Het centrale element hierin, persoonlijk meesterschap, is volgens het panel mooi gekozen en duidelijk uitgewerkt. Het zit overtuigend in het DNA van de opleiding. Er is intensieve afstemming met het werkveld over het beroepsbeeld, de beoogde leerresultaten, de profilering van de opleiding en de inhoud en uitvoering van het onderwijs.

Onderbouwing

Beroepsbeeld

De opleiding heeft een goed doordacht en uitgewerkt beroepsbeeld. Met het centrale element, persoonlijk meesterschap, is het beroepsbeeld uitgesproken, sterk profilerend en sterk persoonsgericht. Bij het persoonlijk meesterschap ligt de nadruk op de totale persoon van de leraar. Onder het persoonlijk meesterschap verstaat de opleiding “het handelen van de leerkracht dat is ingegeven door persoonlijke opvattingen over goed onderwijs en goed leraarschap”. Het persoonlijk meesterschap blijkt overtuigend onderdeel van het DNA van de opleiding, zie ook bij volgende standaarden.

Het beroepsbeeld van de opleiding, zoals verwoord in het *Competentieprofiel startbekwame leerkracht, juli 2018*, bevat diverse verwijzingen naar de persoon van de leerkracht. Zo staat hierin te lezen dat “De leerkracht werkt vanuit zijn eigen passie en motivatie aan de ontwikkeling van de aan zijn zorg toevertrouwde kinderen.” De leerkracht zet “zijn hele hebben (kennis, vaardigheden) en houden (persoon) in”. Verder wordt in het beroepsbeeld het belang van eigen opvattingen onderstreept. De ontwikkeling hiervan gebeurt intuïtief, maar ook beredeneerd. Belangrijk hierbij is volgens het panel dat in het beroepsbeeld wordt benadrukt dat de leerkracht zich hierbij lerend opstelt. Het panel vindt deze nadruk op de onderzoekende houding van groot belang. In het verlengde hiervan adviseert het panel de opleiding om te overwegen deze houding en het onderzoekend vermogen van de leerkracht een meer prominente plaats in het beroepsbeeld te geven. De van Hogeschool Viaa afkomstige leerkracht is ook in staat om onzekerheden bij zichzelf op te merken en deze goed te verwerken. Hij durft eigen keuzes te maken, “Hij staat voor wat hij doet en durft dit met trots uit te dragen”. In het beroepsbeeld is verder een duidelijke verbinding gelegd met de christelijke identiteit van de opleiding: “De

startbekwame leerkracht onderzoekt op welke manier zijn christelijke identiteit en relatie met God de relatie met kinderen en zijn onderwijs beïnvloedt.”

Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten van de opleiding zijn vastgelegd in het *Competentieprofiel startbekwame leerkracht* van de opleiding (2018) en zijn gebaseerd op de landelijke bekwaamheidseisen onderwijspersoneel en de landelijke herijkte kennisbases voor de lerarenopleiding basisonderwijs (2017). Het gaat om de volgende beroepscompetenties:

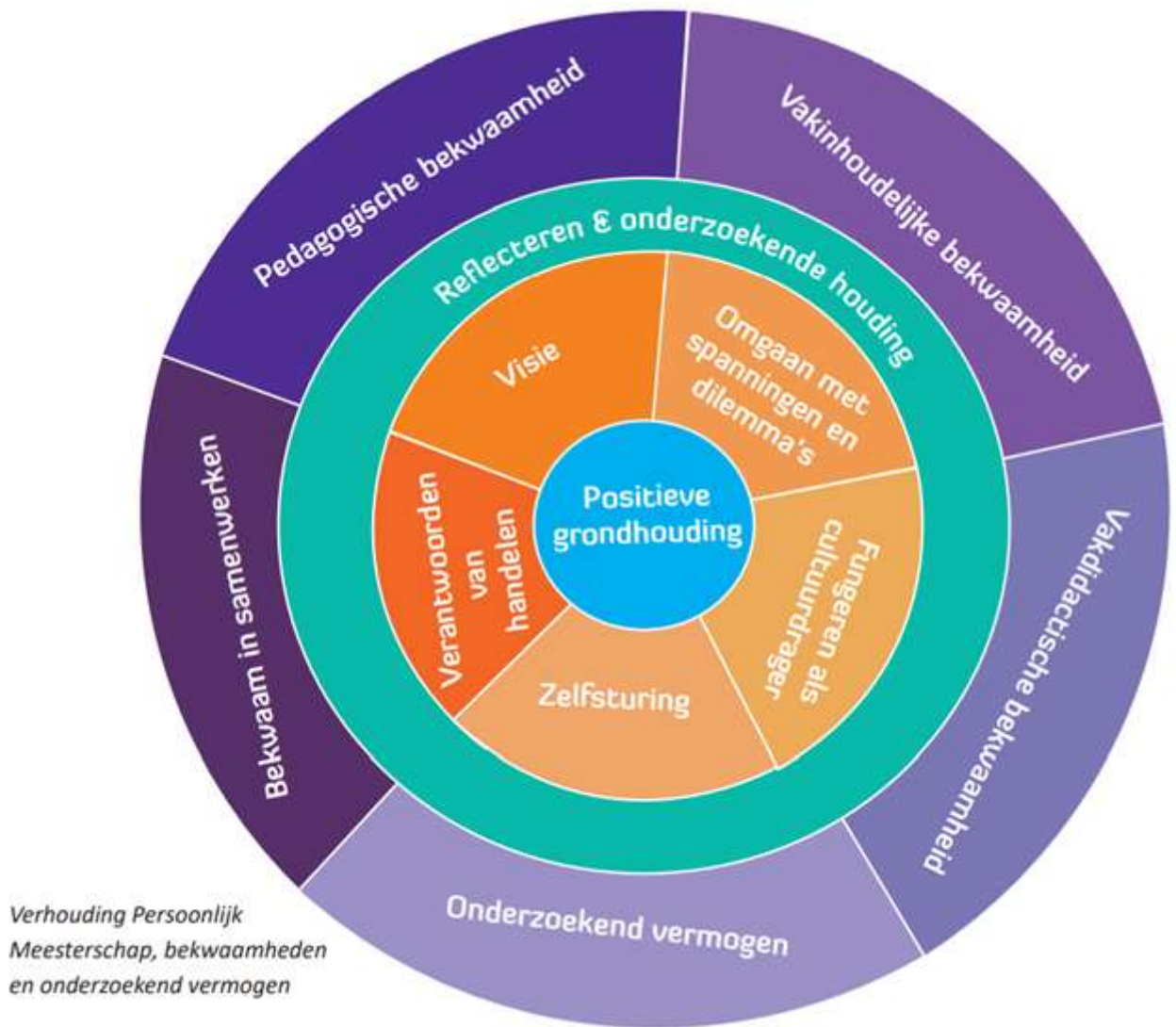
1. Pedagogisch en interpersoonlijk competent
2. Vakinhoudelijk en didactisch competent
3. Organisatorisch competent
4. Competent in samenwerken met collega's
5. Competent in samenwerken met ouders en anderen
6. Competent in reflectie en onderzoek.

In aanvulling op het competentieprofiel en in aansluiting op het specifieke beroepsbeeld van de opleiding, heeft de opleiding acht aspecten binnen het persoonlijk meesterschap benoemd:

1. Werken vanuit een positieve grondhouding
2. Verantwoorden van handelen
3. Omgaan met professionele spanningen en dilemma's
4. Werken en leren vanuit een onderzoekende houding
5. Zelfsturend leren
6. Ontwikkelen van visies
7. Fungeren als cultuurdrager
8. Reflecteren.

Hoe deze aspecten met de hierboven genoemde competenties samenkomen, is weergegeven in onderstaande figuur:

Dit competentieprofiel is inmiddels herschreven naar bekwaamheidseisen, die lopende het studiejaar 2021-2022 van toepassing zijn. In de deeltijd zijn de competenties gerelateerd aan de leeruitkomsten. In de ontwikkeling van de beroepscompetenties onderscheidt de opleiding verschillende fasen:

- Opleidingsbekwaam (jaar 1)
- Gevorderd opleidingsbekwaam (jaar 2)
- LIO-bekwaam (jaar 3)
- Startbekwaam (jaar 4).

In het *Competentieprofiel startbekwame leraar* zijn volgens het panel de criteria voor de toetsing van de beroepscompetenties op de verschillende niveaus helder beschreven. Het panel is van mening dat het geheel van beroepscompetenties en aspecten van het persoonlijk meesterschap goed aansluit bij het beroepsbeeld van de opleiding. Het ziet bijvoorbeeld dat het belang van een onderzoekende houding, zoals benadrukt in het beroepsbeeld, sterk is verankerd in het persoonlijk meesterschap. Dit zou nog verder kunnen worden geëxpliciteerd. Het panel constateert verder dat de beroepscompetenties en de aspecten van persoonlijk meesterschap op

niveau 6 NLQF liggen en aansluiten op de Dublin descriptoren, waarmee het (internationale) hbo-niveau is aangetoond.

Afstemming met het werkveld

De opleiding onderhoudt nauwe banden met het werkveld, waarmee zij intensief afstemt over beroepsbeeld, beoogde leerresultaten en de inhoud en uitvoering van het onderwijs, zo heeft panel uit documentatie en gesprekken met vertegenwoordigers van het werkveld kunnen opmaken. Met de komst van het samenwerkingsverband Scope zijn er andere overlegvormen met het werkveld ontstaan. Zo is de werkveldcommissie vervangen door structureel overleg met de schoolopleiders, waarin wordt meegedacht over de inrichting van het curriculum. Zowel de curriculumcommissie als de Scope werkgroep opleidingsscholen bestaan voor bijna de helft uit vertegenwoordigers van het werkveld.

Standaard 2 Oriëntatie

Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

Het panel is van mening dat de opleiding ruim voldoende mogelijkheden biedt voor studenten om passende onderzoeksvaardigheden te verwerven en een onderzoekende houding (verder) te ontwikkelen. Deze mening wordt ook gestaafd door de praktijkonderzoeken van afgestudeerden die het panel heeft ingezien. Studenten doen veel ervaring op met onderzoek als onderdeel van het werkplekleren, waarbij studenten onderzoeksopdrachten op de opleidingsscholen uitvoeren en daarbij ook bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het onderwijs op de scholen.

De opleiding biedt studenten ook ruim voldoende mogelijkheden om beroepsvaardigheden te realiseren. Het werkplekleren als onderdeel van samen opleiden in het samenwerkingsverband Scope, speelt hierbij een zeer belangrijke rol. De student besteedt minimaal 40 procent van zijn opleiding aan werkplekleren op opleidingsscholen. In dit werkplekleren doet de student brede en diverse beroepservaring op in alle bouwen van de basisschool, met specialisatie in uiteindelijk één bouw. De pendel tussen theorie en praktijk bij het werkplekleren verloopt naar behoren. Het panel beveelt de opleiding aan ten aanzien van het samen opleiden verder de verbinding tussen theorie en praktijk te versterken door aan (nieuwe) ervaringen nog meer aandacht te besteden en die met concepten te verdiepen.

Onderbouwing

Onderzoeksvaardigheden

In de programma's is volgens het panel voldoende aandacht aan onderzoeksvaardigheden. De onderzoekende houding van de student is hierbij focuspunt in aansluiting op één van de aspecten van het persoonlijk meesterschap, zie ook Standaard 1. Onderzoek en de ontwikkeling van een onderzoekende houding zitten door het hele curriculum verweven. Er is geen afzonderlijke onderzoekslijn in het curriculum. Aandacht voor onderzoek(svaardigheden) is er met name in de themalijn, vaardighedenlijn en bij het werkplekleren, zie verder Standaard 3. Er zijn reguliere lessen over onderzoeksmethodiek en als onderdeel van het werkplekleren voeren studenten praktijkgerichte onderzoeken uit op hun opleidingsscholen, uitmondend in het eindonderzoek bij het afstuderen. In het eindonderzoek kan de student aansluiten bij de onderzoeksagenda van zijn opleidingsschool, maar ook bij die van het lectoraat.

Het panel is ingenomen met de sterke betrokkenheid van het lectoraat bij het onderdeel onderzoek van de opleiding. In de PPO-lijn (persoonlijke en professionele ontwikkeling) staat de ontwikkeling van de onderzoekende houding hoog op de agenda, zie ook Standaard 3. Het panel is positief over de integratie van alles wat betreft onderzoek met de verschillende programma-onderdelen. Vooral het uitvoeren van onderzoeksopdrachten in de opleidingsscholen, vindt het panel zeer waardevol, omdat het mes hierbij aan twee kanten snijdt: studenten doen onderzoekservaring op en ondersteunen daarbij de scholen bij de uitvoering van hun onderzoeksagenda. Op deze wijze dragen ze ook bij aan kwaliteitsverbetering. De

eindonderzoeken die het panel heeft bestudeerd, geven er blijk van dat de opleiding studenten een goed fundament biedt op het gebied van onderzoek, zie verder Standaard 11.

Beroepsvaardigheden

Met een groot aandeel van het werkplekleren in het programma maakt de opleiding het volgens van het panel voor studenten in ruim voldoende mate mogelijk beroepsvaardigheden te ontwikkelen. Het werkplekleren zit vervat in de stagelij, waaraan de andere leerlijnen zijn verbonden, zie verder Standaard 3. Het programma in de voltijd is ingericht als een werkplekcurriculum met minimaal 40 procent werkplekleren binnen een opleidingsschool. In de eerste drie jaar lopen studenten twee dagen per week stage. In jaar 1 en 2 loopt de student stage in zowel de onder-, midden- en bovenbouw van een basisschool; in jaar 3 in een bouw naar keuze. In het vierde jaar volgt de LIO-stage (eindstage) van negentien aaneengesloten weken, drie dagen per week. In de drie- en vierjarige deeltijdopleiding lopen studenten 30 dagen stage. De opleiding heeft er bewust voor gekozen om voltijdstudenten te laten starten met een observatiestage om hen stapsgewijs voor te bereiden op het eigen praktijkleren. Het panel vindt dit een evenwichtige aanpak.

In de eerste twee jaar van de deeltijd is de stage in de verschillende bouwen, gevolgd door een stage in een bouw naar keuze in het derde en eventueel vierde jaar. In de tweeënehalf jarige deeltijd lopen studenten 40 dagen stage, met in het tweede jaar de specialisatie in een specifieke bouw. Bij het werkplekleren voeren studenten opdrachten vanuit de opleiding uit op de opleidingsschool en brengen zij hun leerervaringen op de werkplek in binnen de opleiding en verdiepen deze door literatuurstudie. Studenten leggen hun professionele ontwikkeling qua beroepsvaardigheden vast in een portfolio.

Het panel is van mening het werkplekleren goed in elkaar steekt. Hierbij wordt intensief samengewerkt met de opleidingsscholen in het Scope samenwerkingsverband. Er is voldoende aanbod van opleidingsscholen met verschillende diversiteit en voor de academische pabo zijn er voldoende academische opleidingsscholen. Vertegenwoordigers van de opleidingsscholen hebben zich bij het panel zeer positief uitgelaten over deze samenwerking. De pendel tussen theorie en praktijk bij het werkplekleren verloopt naar behoren en het panel heeft mooie voorbeelden vernomen van hoe het instituutleren de praktijk verrijkt. Omgekeerd roept de praktijk nieuwe ervaringen en leervragen op, waarbij het volgens het panel de uitdaging is deze meer conceptueel met de theorie te verbinden. Er is op zich voldoende ruimte om in het onderwijs op de opleiding in te gaan op eigen ervaringen uit de praktijk. Vooral deeltijdstudenten zijn hierover zeer positief. In de voltijd ziet het panel wat dit betreft ruimte voor verdere verbetering. Het panel constateert dat het samen opleiden in de deeltijd al verder is ontwikkeld dan bij de voltijd. Het beveelt de opleiding en het samenwerkingsverband Scope aan de verbinding tussen theorie en praktijk nog verder te versterken door aan (nieuwe) ervaringen nog meer aandacht te besteden en die met concepten te versterken.

Standaard 3   Inhoud

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De inhoud van de programma's sluit goed aan bij de beoogde leerresultaten. Dit geldt niet alleen voor beroepscompetenties, maar ook voor de aspecten van het persoonlijk meesterschap. De inhoud van de programmaonderdelen zijn helder beschreven in de studiegidsen en programmaoverzichten. Een overzichtelijk koppeling tussen de beoogde leerresultaten en de leerdoelen van de programmaonderdelen van de voltijd enerzijds en die van de beoogde leerresultaten en de leeruitkomsten van de deeltijd anderzijds staan, terecht, nog op de opleidingsagenda. De programma's bieden een degelijke kennis- en vaardighedenbasis en hebben een goede balans tussen theorie en praktijk. Het thema internationalisering komt in de programma's voldoende aan bod. Ook bieden de programma's voldoende keuze- en profileringsmogelijkheden.

Onderbouwing

De opleiding biedt volgens het panel in zowel de voltijd als de deeltijd gedegen programma's aan met een goede balans tussen theorie en praktijk. Studenten krijgen een stevige kennis- en vaardighedenbasis. De programma's dekken de beoogde leerresultaten goed af. Er is verder voldoende aandacht voor internationalisering. In de studiegidsen en schematische programmaoverzichten is de relatie tussen de beroepscompetenties, aspecten van het persoonlijk meesterschap en de programmaonderdelen voldoende helder gemaakt. De opleiding geeft in de Zelfevaluatie aan dat een overzicht van de relatie tussen de leerdoelen en de beroepscompetenties nog ontbreekt, evenals een overzicht van de relatie tussen de beroepscompetenties en de leerresultaten bij de deeltijd. Het panel spoort de opleiding uiteraard aan deze omissies spoedig te laten verdwijnen.

De curricula zijn opgebouwd uit vijf leerlijnen: de themalijn, kennislijn, vaardighedenlijn, stagelijn en PPO-lijn (persoonlijke en professionele ontwikkeling). Al deze lijnen zijn met elkaar verbonden. In de themalijn staat in elk blok een thema centraal. Voorbeelden van thema's zijn *De ontwikkeling van het kind*, *Een krachtige leeromgeving* en *Kijk op basisonderwijs*. De kennislijn bevat de kennis die aansluit bij de thema's en de kennisbases van de verschillende vakgebieden. In de kennislijn gaat het onder andere om onderdelen als de didactiek van de verschillende vakken, wetenschap & technologie, Bijbelkennis, geestelijke stromingen, rekenen en Engels in de basisschool, naast de verschillende kennisbases. In de vaardighedenlijn worden generieke vaardigheden geoefend, waar mogelijk aansluitend op de themalijn en ook toegepast in de stages. Het gaat hierbij om eigen vaardigheden op het gebied van rekenen, taal en Engels, onderzoeksvaardigheden, digitale vaardigheden, basisvaardigheid kunstzinnige oriëntatie en techniekvaardigheid. In de stagelijn worden vanuit de themalijn leerwerksituaties uitgevoerd in de praktijk van een basisschool, zie verder Standaard 2. Voor de PPO-lijn zie Standaard 8. In de voltijd maken de leerlijnen in jaar drie plaats voor de verplichte profielen *Taal & rekenen* en

Christelijke identiteit, naast keuzeprofielen, zie verder hieronder. In jaar vier volgt de minor, de LIO-stage en het Praktijkonderzoek.

In het vernieuwde curriculum van de deeltijd, dat met ingang van het studiejaar 2020-2021 voor de eerste twee niveaus is ingevoerd, zijn de leerlijnen meer geïntegreerd. De leerlijnen zijn vertaald in grotere onderwijseenheden van elk ongeveer tien EC. Per opleidingsdag werken studenten aan een onderwijskundig en een pedagogisch thema. Qua thema's, kennis- en vaardigheidsonderdelen, stagelijn en PPO-lijn vormen de deeltijdprogramma's een afspiegeling van het voltijdprogramma. In de academische pabo volgen studenten ook onderdelen bij de Vrije Universiteit, zoals pedagogiek, ontwikkelingspsychologie, statistiek en het onderdeel *Samenleving, opvoeding & onderwijs*.

Keuzevrijheid

Studenten hebben volgens het panel voldoende mogelijkheden om in hun studie eigen accenten te leggen. In de verschillende routes kunnen ze zich profileren door een keuze voor de specialisatie *Jonge kind of Oudere kind*. De voltijd is met een pilot gestart waarbij studenten die dat willen, al vanaf het eerste jaar voor één van deze specialisaties kunnen kiezen. Daarnaast zijn er ook vakgerichte profielen, waarbij een student kan kiezen voor één (deeltijd) of twee profielen (voltijd). Er is een keuze uit de volgende drie vakgebieden: bewegingsonderwijs, kunstzinnige oriëntatie en wereldoriëntatie. In de deeltijd wordt om praktische redenen het profiel bewegingsonderwijs niet aangeboden. In alle routes kan een student zich ook profileren door het volgen van minoren, zoals *Internationalisering, Omgaan met complex gedrag, Werken binnen het brede jeugddomein, Vmbo, Wereldburgerschap, Leiderschap* en *Christelijke identiteit in het beroep*. Studenten kunnen via het programma 'Kies op maat' ook een minor buiten Viaa volgen.

Studenten geven in het Studentenhoofdstuk van de Zelfevaluatie en in het gesprek met het panel aan tevreden te zijn over de inhoud van het programma. Er is volgens hen een goede balans en aansluiting tussen theorie en praktijk. Ook oordelen zij positief over de koppeling tussen de themalijn, kennislijn en vaardighedenlijn. Studenten van de verkorte deeltijd geven aan dat in deze variant theorie en praktijk niet altijd helemaal synchroon lopen vanwege de verschillende achtergronden en bagage van de studenten. Enkele studenten met wie het panel heeft gesproken, hebben aangegeven dat meer diepgang wenselijk is als het gaat om de theorie. Studenten oordelen positief over de keuze- en profileringsmogelijkheden. Ook de pilot waarbij studenten al vanaf het eerste jaar kunnen kiezen voor de specialisatie *Jonge kind of Oudere kind* vindt waardering onder studenten, zo blijkt uit het Studentenhoofdstuk. Het werkt motiverend om al direct met de gekozen doelgroep aan de gang te kunnen gaan en het maakt volgens de studenten met wie het panel heeft gesproken, de pabo aantrekkelijker voor mannen.

Standaard 4   Leeromgeving

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding biedt volgens het panel in beide varianten een krachtige en uitdagende leeromgeving aan, die studenten aanzet tot studeren en hen faciliteert om de beoogde leerresultaten te bereiken. De opleiding hanteert hierbij een duidelijk, onderscheidend onderwijsconcept met daaraan gerelateerde didactische handelingsprincipes. Bij het leren op de hogeschool gebruikt de opleiding diverse werkvormen, die de doelen en inhoud van het programma adequaat ondersteunen. In de eerste twee jaar van de voltijd zien panel en opleiding ruimte voor meer variatie in werkvormen, ook met het oog om beter te kunnen inspelen op de eigen leervragen en ervaringen van studenten. Het aangepaste onderwijs ten tijde van de Corona-pandemie heeft van studenten veel waardering gekregen, evenals de begeleiding door docenten. De kwaliteit van het online onderwijs was en is nog divers. De opleiding zet daarom in op extra professionalisering op dit vlak.

Onderbouwing

De opleiding hanteert in de ogen van het panel een duidelijk onderwijsconcept en daarvan afgeleid didactisch beleid. Het onderwijsconcept omvat het vormend en onderzoekend leren (VOL). Vorming, onderzoeken en leren zijn de drie kernbegrippen van de opleiding. De opleiding heeft dit vertaald naar haar onderwijskundig handelen in acht handelingsprincipes:

- “1. In ons onderwijs werken wij op basis van een integraal mensbeeld, waarin denken, voelen en willen, hoofd, hart en handen een gelijkwaardige plaats innemen.
2. We gaan uit van elkaars kracht, talenten en voorkennis en brengen deze in binnen de verschillende contexten van ons onderwijs.
3. Wij stimuleren elkaar in de vorming van ieders persoonlijk meesterschap.
4. Wij signaleren en benutten waar mogelijk al die situaties in het onderwijs waarin aan vorming kan worden bijgedragen.
5. Wij stimuleren elkaar op een onderzoekende, zelfsturende manier te werken en te leren.
6. In elke leersituatie sluiten wij zoveel mogelijk aan bij praktijksituaties en –ervaringen met als doel de eigen ervaringen te leren interpreteren vanuit theoretische perspectieven.
7. In elke leersituatie die daartoe mogelijkheden biedt, wordt aandacht besteed aan de bijbehorende zingevings-, normatieve en morele vragen. Daarbij wordt zoveel mogelijk een relatie gelegd met bronnen van waarde die aansluiten bij onze identiteit.
8. In ons onderwijs en onze dienstverlening beperken wij ons tot een beargumenteerde selectie van concepten, werkwijzen, benaderingen en methodieken die nauw aansluiten bij het VOL-concept zoals geconcretiseerd in bovenstaande handelingsprincipes.”

Het panel concludeert uit de documentatie en gesprekken dat VOL en de acht handelingsprincipes veel draagvlak binnen de opleiding en binnen het samenwerkingsverband Scope hebben. Ze zijn verinnerlijkt en worden door docenten overtuigend voorgeleefd, zo beamen ook de studenten en alumni met wie het panel sprak. Er is ook een logische connectie

met de profilering op persoonlijk meesterschap. Dit maakt het geheel sterk onderscheidend. De aandacht voor bijvoorbeeld een onderzoekende houding, reflectie en zelfsturing komt goed tot uiting in het programma, zie ook Standaard 2.

Wat betreft de werkvormen zien het panel én de opleiding in de voltijd ruimte voor verbetering als het gaat om het handelingsprincipe 6: de aansluiting in leersituaties op praktijksituaties en -ervaringen. In de voltijd worden nog veel vastomlijnde werkcolleges gegeven, waarbij jaar 1 en 2 sterk aanbodgericht zijn. Hierdoor is er soms weinig ruimte voor de inbreng van de eigen leervragen en ervaringen van studenten. In jaar 3 zijn er in de voltijd grotere onderwijseenheden, zoals in de deeltijd, die het inbrengen van eigen ervaring beter faciliteren. De aansporing ligt dan ook voor de hand om ook in de eerste twee jaar van de voltijd de mogelijkheid tot inbreng van de eigen leervragen en ervaringen te verbreden, wellicht ook door de introductie van grotere onderwijseenheden. In de werk- en hoorcolleges tracht de opleiding overigens zoveel mogelijk didactisch werkvormen te hanteren, om recht te doen aan de individuele verschillen tussen studenten. Denk hierbij aan bijvoorbeeld praktijksimulaties, groepsopdrachten, veldwerk en casusbesprekingen.

Onderwijs in Corona-tijd

Vanwege de lockdowns heeft de opleiding de vormgeving van het onderwijs deels aangepast. Er is een kernteam in het leven geroepen dat het onderwijsprogramma, de toetsing en de communicatie naar de teams, de studenten en het werkveld heeft aangestuurd. In dat kernteam waren onder andere het MT, de opleidingscoördinatoren en ICT-experts vertegenwoordigd. Het EA-team is direct opgedeeld in zogenaamde thuishonkteams, waarbij elk teamlid regelmatig incheckte in een kleiner team en zo betrokken en in beeld bleef. De input uit de thuishonkteams kwam rechtstreeks en structureel terug bij het kernteam. In het onderwijs is vooral aandacht besteed aan de verbinding met de studenten, waarbij de PPO-docenten een centrale rol speelden. De lessen werden meestal online gegeven volgens het rooster. Vaardigheidslessen en PPO-lessen werden, zodra het weer kon, fysiek aangeboden. Studenten hebben op de opleidingscholen ook meegewerkt aan het online onderwijs op de scholen.

Vanaf september 2020 heeft de opleiding erop ingezet dat alle studenten waar mogelijk een dag per week naar de opleiding konden komen voor fysiek onderwijs, binnen de geldende maatregelen. In de beschrijving van de onderwijseenheden werd een apart hoofdstuk Corona toegevoegd, waarin de wijzigingen in het programma of de toetsing vanwege Corona werden aangegeven. Docenten ontwikkelden zich met ondersteuning van experts gaandeweg in het vormgeven van digitaal onderwijs, door het uitwisselen van good practices en in online professionaliseringsbijeenkomsten. De kwaliteit van het online onderwijs was en is divers en het verder professionaliseren in online didactiek behoeft verdere aandacht. Er is steeds nauw contact geweest met de schoolopleiders binnen Scope met maandelijkse online Q&A-sessies, waarin ook good practices werden gedeeld. Vanuit de opleiding is sterk gestimuleerd dat studenten een actieve rol kregen in het organiseren van (online) onderwijs of noodopvang tijdens de stage. Ook voor werkplekcoaches en bestuurders werden online bijeenkomsten georganiseerd.

Uit de Vaa-brede enquête onder docenten en studenten over het online onderwijs is een grote waardering onder studenten gebleken voor de inzet van docenten om het onderwijs door te laten gaan. Onder studenten bleek wel het gevoel van verbondenheid met de opleiding en de motivatie en discipline onder druk te staan.

Standaard 5   Instroom

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De programma's van beide opleidingsvarianten sluiten naar mening van het panel goed aan op de kwalificaties van de instromende studenten. De opleiding heeft een adequate instroomprocedure ingericht met een gedegen intake en goede oriëntatie-activiteiten. De opleiding zorgt voor een goede 'landing' van de instromende studenten. Studenten vinden dat de opleiding goed aansluit op hun vooropleiding. Ze zijn ook tevreden over hoe de oriënterende functie van de propedeuse is vormgegeven.

Onderbouwing

De opleiding hanteert de landelijk vastgestelde toelatingseisen. Voor de specifieke toelatingseisen van de diverse varianten, zie *Schets van de opleiding*. Om aspirant-studenten zo goed mogelijk voor te bereiden op de toelatingstoetsen, biedt Hogeschool Viaa voor alle varianten een voorbereidingscursus aan. Daarnaast bereiden vrijwel alle toeleverende mbo-scholen hun potentiële pabostudenten voor op de toelatingstesten, die overigens op Hogeschool Viaa worden afgenomen. Ondanks het aanbod van voorbereidingscursussen, blijft de instroom van onderwijsassistenten laag. Wel is sinds de invoering van de toelatingstoets de uitval van mbo'ers sterk verminderd.

De opleiding organiseert diverse voorlichtingsactiviteiten voor potentiële studenten. Het panel is enthousiast over de aard en kwaliteit hiervan. Er is een voorlichtingsteam van studenten en docenten dat in het hele land actief is. Daarnaast is er een campagneteam en een instroomcoördinator voor elke route, die persoonlijk contact heeft met toekomstige studenten. Gedurende het cursusjaar zijn er proefstudiedagen, meeloopdagen en praktijkdagen. Belangstellenden krijgen hier een indruk van de inhoud en het niveau van het onderwijs en de sfeer van de opleiding. Ook opleidingsscholen organiseren praktijkdagen waarop aspirant-studenten een beeld kunnen krijgen van het werk van een leerkracht basisonderwijs. Het panel vindt het zeer positief dat ook opleidingsscholen meewerken aan de oriëntatiemogelijkheden voor aspirant-studenten. Dit is volgens het panel een ander voorbeeld van de goede samenwerking binnen Scope.

Elk jaar is er in juni een welkomdag voor studenten die zich hebben aangemeld, waar ze kennismaken met hun groep. Tijdens deze dag wordt het resultaat van de afgenomen studiekeuzecheck besproken met de individuele student. In dat gesprek wordt gekeken wie de student is en wat zijn/haar specifieke leerbehoeften zijn. Als een student een hoog risico op uitval heeft, wordt dit ter sprake gebracht. Door dit persoonlijk contact is er meer zicht op welke studenten daadwerkelijk na de zomer zullen starten. Studenten met wie het panel sprak, oordelen positief over de voorlichtings- en voorbereidende activiteiten van de opleiding. Ze vinden de aansluiting op hun vooropleiding goed, waarbij de persoonlijke aanpak van de opleiding duidelijk helpt. Het eerste jaar biedt volgens hen ook een mooie oriëntatie op de opleiding en het beroep.

Volgens de opleiding maakt het studierendement na het eerste jaar van inschrijving duidelijk dat de opleiding goed aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten. De uitval in het eerste jaar varieerde in de afgelopen jaren van 20 tot ruim 30 procent.

Standaard 6   Personeel

Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding heeft gekwalificeerde docenten, die met hun expertise de gehele breedte van het programma afdekken. Ze zijn pedagogisch, didactisch en vakinhoudelijk zeer bekwaam. Veel docenten beschikken over recente werkervaring. De docenten leven de onderwijskundige didactische visie van de opleiding en het persoonlijk meesterschap duidelijk voor. Ze zijn zeer betrokken bij hun studenten, de opleiding en de beroepspraktijk. Ze werken hard, maar de werkdruk wordt niet als te hoog ervaren. De professionaliseringsfaciliteiten voor docenten zijn goed. Studenten zijn zeer positief over de docenten. Hun kennis, praktijkgerichtheid, inzet, betrokkenheid en toegankelijkheid vinden veel waardering bij de studenten.

Onderbouwing

Aan de opleiding zijn 53 docenten verbonden (circa 35,5 fte). Verreweg de meeste docenten hebben een mastergraad en drie docenten zijn gepromoveerd. De meeste docenten hebben praktijkervaring in het basisonderwijs. Nieuwe docenten worden bij voorkeur geworven bij de opleidingsscholen van Scope. Alle docenten zijn BKE-gecertificeerd; nieuwe docenten worden geacht dit binnen twee jaar na indiensttreding te zijn. Alle vaste docenten zijn VELON-geregistreerd en nieuwe docenten ronden in principe het VELON-registratietraject binnen twee jaar na indiensttreding af. Vrijwel alle docenten zijn ook EA-clusteropleiders (instituuopleiders), wat het samenwerken met en zicht op de praktijk bevordert. Docenten hebben hun thuishaven in hun expertisegroep en leerteam.

Het panel heeft kwalificeerde, zeer gemotiveerde, betrokken, open, reflectieve en zelfkritische docenten leren kennen. De docenten zijn sterk gericht op dialoog. Ze leven de onderwijskundige en didactische visie van de opleiding en het persoonlijk meesterschap duidelijk voor, zo blijkt uit de gesprekken met studenten en docenten. Het begrip persoonlijk meesterschap is bij de docenten sterk verinnerlijkt. Met hun expertise dekken de docenten de gehele breedte van het programma. Docenten vervullen verschillende rollen, zoals docent, coach en EA-clusteropleider. Vakdocenten geven niet alleen het betreffende vak, maar ook de bijbehorende vakdidactiek, wat ook de integratie binnen het curriculum ten goede komt.

Om hun functioneren en doorontwikkeling te ondersteunen, investeert de opleiding veel in de professionalisering van docenten. Naast formele professionalisering is er ook veel informeel leren. In de jaartaaklast is voor elke docent hier 40 uur voor opgenomen en 20 uur voor de leerteams. De leerteams spelen een belangrijke rol in de professionalisering en zijn gericht op intervisie. Er zijn regelmatig gezamenlijke professionaliseringsdagen, waarin onderwerpen gekoppeld aan het persoonlijk meesterschap aan bod komen. Ook zijn er professionaliseringsdagen over specifieke onderwerpen, zoals toetsing en het voeren van reflectiegesprekken. Samen met de opleidingsscholen worden er eveneens diverse professionaliseringsactiviteiten georganiseerd, waaronder *on the job* leren in leerlabs en in

clusterbijeenkomsten. Andere elementen van de professionalisering zijn het VELON-registratietraject, de cursus 'krachtgericht coachen' en het begeleiden van praktijkgericht onderzoek. Enkele docenten volgen een master- of promotietraject en de meeste docenten bezoeken regelmatig conferenties en studiedagen. Nieuwe docenten krijgen extra begeleiding van een ervaren docent.

Docenten zijn positief over de opleiding als zodanig en als werkring. Ze voelen zich duidelijk gehoord en gezien en zijn positief over hun ontwikkelmogelijkheden. De ambities van de opleiding en de ontwikkelingen die de opleiding heeft ingezet, brengen veel werk met zich mee. De werklast wordt echter niet als te hoog ervaren en hierover is altijd overleg mogelijk, aldus docenten.

Studenten oordelen positief over de docenten, zo blijkt uit het Studentenhoofdstuk in de Zelfevaluatie en uit het panelgesprek met studenten. Ze hebben veel waardering voor de persoonlijke betrokkenheid van de docenten. Studenten kunnen altijd met hun vragen bij docenten terecht. Onder studenten is er verder veel waardering voor de praktijkervaring en -kennis van de docenten. In de NSE 2021 krijgen de docenten een score van 4,05 (op een vijfpuntschaal).

Standaard 7 Voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De huisvesting en materiële voorzieningen van de opleiding zijn goed. Dit geldt ook voor de elektronische leeromgeving. De opleiding is gehuisvest in een gerenoveerd gebouw met voldoende, goed geoutilleerde lokalen en werkruimtes en een aantrekkelijke centrale ontmoetingsplaats. Voor de pabo zijn er specifieke lokalen voor bijvoorbeeld drama, muziek en handvaardigheid. De mediatheek heeft uitgebreide collecties van geprinte en digitale media, en een orthotheek met vrijwel alle methoden voor het basisonderwijs. Studenten oordelen positief over de huisvesting en de materiële voorzieningen van de opleiding en hogeschool.

Onderbouwing

De opleiding is gehuisvest in een recent gerenoveerd gebouw. Bij de renovatie is extra aandacht besteed aan de verbetering van de luchtkwaliteit in het gebouw. In het kader van één van de speerpunten van de onderwijsvisie van Hogeschool Viaa, betekenisvol ontmoeten, is er op de begane grond van het gebouw een Agora gerealiseerd, een centrale ontmoetingsplaats, die bestaat uit een grote open ruimte met daarin een aula, mediatheek, een sociaal leerplein en een multifunctionele zaal. In het gebouw bevinden zich voldoende leslokalen en collegezalen. Er zijn voldoende ruimten waarin studenten individueel of in kleine groepen kunnen studeren en werken met uitgebreide ICT-faciliteiten en voldoende stopcontacten. Alle lokalen zijn voorzien van computerapparatuur en beeldschermen. Verder zijn er computerlokalen en lokalen voor het afnemen van digitale toetsen. Voor de pabo zijn er speciale lokalen, zoals een drama/muzieklokaal en lokalen voor handvaardigheid, tekenen & schrijven en onderbouwonderwijs.

Hogeschool Viaa beschikt over een goed geoutilleerde mediatheek met een grote collectie boeken, dvd's, cd's, en cd-roms. De mediatheek heeft veel abonnementen op (vak)tijdschriften op het gebied van pedagogiek, onderwijskunde, vakdidactiek en jeugdliteratuur. Ook is er een orthotheek met vrijwel alle actuele methoden voor het basisonderwijs. Daarnaast is er een collectie videomateriaal en educatieve software. In het studielandschap zijn exemplaren van de voorgeschreven literatuur beschikbaar. Voor het zoeken van informatie biedt de mediatheek toegang tot online databanken, zoals Academic Search en Picarta. Ook is er de mogelijkheid om materiaal te lenen uit de collectie van andere bibliotheken in Nederland. Studenten en medewerkers kunnen in de mediatheek ook audio- en videoapparatuur lenen. Medewerkers van de mediatheek verzorgen aan het begin van het studiejaar een rondleiding. Daarnaast geven ze in het eerste en derde studiejaar trainingen in informatievaardigheden.

Via de elektronische leeromgeving, OnderwijsOnline, kunnen studenten en docenten verschillende documenten raadplegen en ook het curriculum. Deze omgeving wordt ook gebruikt als discussieplatform en wordt gebruikt voor digitale portfolio's en digitale stagebegeleiding. Studenten kunnen verder via SharePoint hun roosters en studieresultaten inzien. Studenten zijn tevreden over de ICT-voorzieningen, de andere facilitaire voorzieningen en de huisvesting, zo blijkt uit het panelgesprek met studenten.

Standaard 8 Begeleiding

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De studiebegeleiding steekt goed in elkaar met verschillende functionarissen die sterk gericht zijn op de ontwikkeling van het persoonlijk meesterschap van de student en zijn studievoortgang. De opleiding steekt veel energie in de professionalisering van de opleiders, zowel die van de opleiding zelf, als van de opleidingsscholen. Bij het samen opleiden is er goede afstemming tussen de opleiders vanuit de opleidingsscholen en vanuit de opleiding. Studenten oordelen positief over de begeleiding, waarbij de kleinschaligheid van de opleiding bevorderlijk is. Ook de informatievoorziening binnen de opleiding is volgens hen in orde.

Onderbouwing

Studiebegeleiding

De studiebegeleiding steekt volgens het panel goed in elkaar. Dit komt volgens haar mede doordat deze direct is gekoppeld aan de onderwijsvisie van de opleiding waarin leren in de praktijk en het ontwikkelen van persoonlijke meesterschap centraal staan. In de studiebegeleiding ligt het accent op de persoonlijke professionele ontwikkeling (PPO) van de student. De PPO-lijn loopt dan ook als een rode draad door de studiebegeleiding. Elke student maakt deel uit van een PPO-groep van 10 - 15 studenten. De PPO-docent is verantwoordelijk voor het monitoren van het leerproces en de persoonlijke begeleiding van de studenten. Hij/zij is ook de eerste vraagbaak voor de student. De PPO-groep is onderverdeeld in leergroepen van maximaal vier studenten. Deze leergroepen zijn bedoeld voor het geven van onderlinge coaching, feedback en ondersteuning bij het leerproces. In het vierde jaar hebben de leergroepen tijdens de LIO-stage een supervisie-achtig karakter. Voor verdere begeleiding kunnen studenten worden verwezen naar een schoolpsycholoog, decaan of studentenpastor of naar externe begeleiding. Studenten zijn tevreden over de studiebegeleiding, zo blijkt uit het panelgesprek met studenten en uit de score voor studiebegeleiding in de NSE 2021: 3,89 (op een vijfpuntschaal).

Begeleiding vanuit de opleidingsschool

Op de opleidingsschool wordt de student begeleid door de schoolopleider en de werkplekcoach (WPC). De laatste is de leerkracht van de groep waarin de student stage loopt. Beide functionarissen zijn hiertoe binnen het Scope-verband speciaal getraind en gecertificeerd. Vanuit de opleiding wordt de student begeleid door een EA-opleider (instituuopleider), die de student tijdens de stage regelmatig bezoekt op de opleidingsschool. In de training van schoolopleiders en WPC'ers is er specifieke aandacht voor het onderwijsconcept van de opleiding (VOL), persoonlijk meesterschap en krachtgericht coachen. Uit gesprekken met schoolopleiders, WPC'ers en EA-opleiders concludeert het panel dat er in de stagebegeleiding intensieve afstemming is tussen de opleidingsscholen en de opleiding. Waar nodig wordt er ook maatwerk geleverd. Studenten beamen dit. Ze geven aan dat de begeleiding op de opleidingsschool overeenkomt met die op de hogeschool en herkennen het VOL-concept en het krachtgericht coachen bij de WPC'ers. In

gevallen dat de begeleiders de WPC-cursus niet hebben gevolgd, bijvoorbeeld bij de enkele stages buiten Scope, is dit volgens hen minder sterk.

Informatievoorziening

In de informatievoorziening is OnderwijsOnline een belangrijk kanaal, zie standaard 7. Hierop is alle belangrijke opleidingsinformatie goed te vinden. Door de korte lijnen binnen de opleiding weten studenten docenten, decanen en studietoelators goed te vinden. Aandachtspunt is meer eenduidige informatie in het geval dat meerdere docenten binnen een vakgebied bij hetzelfde onderwijsonderdeel zijn betrokken, zo staat te lezen in het Studentenhoofdstuk van de Zelfevaluatie.

Standaard 9   Kwaliteitszorg

De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding kent een helder integraal kwaliteitszorgsysteem, dat in de praktijk naar behoren werkt. Bij de kwaliteitszorg gaat het niet alleen om het monitoren van kwaliteit, maar ook de dialoog hierover. Het panel vindt dit een waardevol uitgangspunt. Het constateert een duidelijke kwaliteitscultuur binnen de opleiding en een sterke ambitie om te verbeteren. De opleiding stelt zich overtuigend lerend op. Studenten worden in voldoende mate bij de kwaliteitszorg betrokken, maar de opleiding mag dit bij de 'A' van de PDCA-cyclus intensiveren. Ook voor het leren op de werkplek is een adequaat kwaliteitszorgsysteem ingericht, met regelmatige audits van de opleidingsscholen, waarin ook veel ruimte voor dialoog is. Aandachtspunt hierbij is de realisering van een meer gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de opleidingsscholen. In algemene zin adviseert het panel de opleiding om in de kwaliteitszorg meer focus aan te brengen in de kernpunten van haar ontwikkeling.

Onderbouwing

Kwaliteitszorg binnen de opleiding

De opleiding ziet de dialoog met betrokkenen als kern van haar kwaliteitsbevordering. Het panel is van mening dat de opleiding het kwaliteitszorgsysteem helder heeft ingericht en dat dit in de praktijk naar behoren werkt. In het *Kwaliteitshandboek* heeft de opleiding de evaluatiecyclus inclusief instrumenten uitgewerkt. Het jaarplan van de Educatieve Academie is steeds het startpunt van de PDCA-cyclus. De belangrijkste evaluatie-instrumenten zijn:

- De evaluatie van de blokken met studenten
- De Nationale Studenten Enquête
- Vakgerichte peerreviews in Radiantverband
- De midtermreview in Radiantverband
- Het werken in leerteams

De blokevaluaties worden sinds 2020 uitgevoerd in de PPO-lessen. Deze vorm is in de plaats gekomen van de schriftelijke studentevaluaties, veelal per vak, van voor die tijd, die werden gevolgd door hearings met studenten. De blokevaluaties in de PPO-lessen passen volgens de opleiding beter bij het werkplekcurriculum, waarbij een groot deel van de opleiding plaatsvindt in het werkveld en waarbij er minder afzonderlijke vakken zijn. De respons van de evaluaties in de PPO-lessen is aanzienlijk hoger dan bij de schriftelijke evaluaties. De belangrijkste bevindingen uit de blokevaluaties worden doorgegeven aan de kwaliteitscommissie, die wordt geleid door de kwaliteitscoördinator. Dit orgaan speelt een belangrijke rol in de uitvoering van de kwaliteitszorgcyclus; zij analyseert de uitkomsten van evaluaties, koppelt haar analyses terug aan docenten en studenten en monitort de opvolging van de aandachtspunten.

Uit het Studentenhoofdstuk in de Zelfevaluatie en het panelgesprek met studenten blijkt dat studenten tevreden zijn over hoe zij bij de kwaliteitszorg worden betrokken, niet alleen via de

NSE en blokevaluaties, maar ook via de Medezeggenschapsraad en de opleidingscommissie. Aandachtspunt is de terugkoppeling van maatregelen naar aanleiding van de uitkomsten van evaluaties. Deze kan tijdiger en duidelijker. De opleiding onderkent dit en heeft dit opgenomen in de ontwikkeldoelen voor de kwaliteitszorg.

Docenten werken aan de kwaliteit via vakgerichte peerreviews in Radiantverband. Verder spelen de leerteams een belangrijke rol in de kwaliteitszorg. Docenten gaan bij elkaar op lesbezoek en bevragen elkaar over het realiseren van onderwijskwaliteit en voeren collegiale gesprekken over visie op onderwijs en persoonlijke ontwikkeling. Ze getuigen hiermee van een groot kwaliteitsbesef, aldus het panel.

Kwaliteitszorg op de opleidingsscholen

Ook in de kwaliteitszorg op de opleidingsscholen vormt dialoog een belangrijk element. Een belangrijk instrument hierbij is de audit die een keer per vier jaar bij de opleidingsscholen wordt gehouden. Het gaat in deze audits niet alleen om het monitoren van de kwaliteit, maar ook om de dialoog aan te gaan over hoe vorm te geven aan samen opleiden en het ontwikkelen van professionele leergemeenschappen. In deze audits wordt gesproken met de directie, de schoolopleider, de werkplekcoaches en de stagiaires. Het panel is enthousiast over deze aanpak, vooral ook door het belang dat aan de dialoog wordt gegeven en het betrekken van studenten bij deze audits. Aandachtspunt hierbij is dat de verantwoordelijkheid van de kwaliteit van de opleidingsscholen primair bij de directie en schoolbesturen ligt. Bij de verdere ontwikkeling van samen opleiden zou volgens het panel én de opleiding moeten worden gewerkt aan de realisering van een gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid voor de kwaliteit.

Alles overziend, is de kwaliteitszorg in de opleiding en op de opleidingsscholen in de ogen van het panel naar behoren vormgegeven. Inhoudelijk gezien is het panel zeer ingenomen met de dialoog als één van de uitgangspunten van de kwaliteitszorg. Het panel vindt dit zeer waardevol en passend bij de cultuur van de opleiding. In het kader van de kwaliteitszorg zou de opleiding, bij al haar ambities, wel meer kunnen focussen op het formuleren van kernpunten voor haar verdere ontwikkeling.

Standaard 10 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding beschikt over een goed georganiseerd systeem van toetsing, dat transparant is. De toetsen passen bij de beoogde doelen, het niveau en de inhoud van het programma. Er is daarmee ook een passende mix van toetsvormen. Het aantal toetsen in de voltijdopleiding is in de eerste twee studie jaren aan de hoge kant. De navolgbaarheid van de beoordelingen is duidelijk naar mening van het panel. De informatievoorziening over de toetsing is in orde, waarbij de toetsmatrijzen qua duidelijkheid nog wat wisselend van kwaliteit zijn. De opleiding heeft de kwaliteitsborging van toetsen en beoordelen adequaat opgezet en voert deze naar behoren uit. De interne en externe kalibratie van toetsen en beoordelingen kan verder worden uitgebreid en geformaliseerd. De examencommissie en toetscommissie functioneren goed en hebben een stevige positie binnen de opleiding.

Onderbouwing

Toetsbeleid

Het toetsbeleid van de opleiding is volgens het panel duidelijk verwoord in het *Toetsbeleidsplan 2020* en bevat concrete en realistische uitgangspunten. Hierin wordt nadrukkelijk aangegeven dat toetsen geen doel op zich zijn, maar een middel om de bekwaamheidsbeheersing van studenten inzichtelijk te maken. Toetsen hebben een formatieve en summatieve functie, waarbij elke onderwijseenheid wordt afgesloten met één summatieve toets. Andere uitgangspunten zijn: variatie aan toetsvormen en het beperken van het aantal toetsen.

Uitvoering

In het *Toetsbeleidsplan* is het toetsproces concreet beschreven. De opleiding maakt hierbij gebruik van de toetscyclus van Sluismans et al. De eisen aan het toetsontwerp, toetsafname, beoordelingssystematiek en toetsanalyse staan helder beschreven. Dit geldt ook voor de taken en verantwoordelijkheden van de bij de toetsing betrokken functionarissen en gremia. De opleiding gebruikt een grote variëteit aan toetsvormen, die ook in het *Toetsbeleidsplan* staan beschreven. Het gaat onder meer om schriftelijke toetsen, verslagen, dossiers, casustoetsen, assessments, presentaties, visuele toetsen, beeldende en motorische vaardigheidstoetsen. Elke toets wordt vergezeld van een toetsmatrijs.

De opleiding geeft in de Zelfevaluatie aan dat het beperken van het aantal toetsen nog niet helemaal is gerealiseerd. In de deeltijd en in jaar 3 en 4 van de voltijd in is dit goed gelukt, maar in de eerste twee jaar van de voltijd zijn er nog veel kleine toetsen. In de deeltijd wordt mede vanwege de grotere onderwijseenheden met een beperkt aantal, veelal integratieve, toetsen gewerkt. Wat dit betreft, ligt het advies voor de hand om de ervaringen in de deeltijd met een beperkt aantal toetsen als voorbeeld te gebruiken voor de voltijd.

Het panel heeft een representatieve selectie van schriftelijk toetsmateriaal bestudeerd met bijbehorende beoordelingen. Het panel vindt de toetsen van goed niveau. Ze voldoen aan de

eisen van betrouwbaarheid en validiteit. Er is sprake van voldoende variëteit per toets als het gaat om het soort vragen en niveaus, soms een goede mix tussen multiple choice vragen en vragen naar aanleiding van een casus, soms een toets waarin gevraagd wordt naar visie, een ontwerp en een verantwoording daarvan. Er wordt veel gevraagd naar inzicht en naar het leggen van relaties tussen praktijksituaties en eigen kennis. De toetsdoelen zijn helder en bij elke toets was er een toetsmatrijs en een antwoordmodel. De beoordelingen zijn volgens het panel duidelijk navolgbaar.

Studenten zijn tevreden over de toetsing, zo blijkt uit het panelgesprek met studenten, het Studentenhoofdstuk in de Zelfevaluatie en de NSE. Ze waarderen de variëteit aan toetsen en vinden dat de toetsen goed aansluiten op de lesstof. De toetsing is volgens hen over het algemeen transparant. De toetsmatrijzen dragen hieraan bij. Toch signaleren studenten te veel verschillen, van bondige tot zeer uitgebreide toetsmatrijzen. Dit maakt dat studenten de toetsinformatie wat als onduidelijk ervaren. Verder ervaren studenten de toetsdoelen soms wat groot.

Borging

De opleiding zet naar mening van het panel voldoende middelen in om de kwaliteit van de toetsing en beoordeling te borgen. De verplichte BKE-certificering voor examinatoren is hier een voorbeeld van. Het vier-ogen-principe wordt regelmatig toegepast bij de toetsconstructie en consequent bij de beoordeling van mondelijke toetsen, presentaties, assessments en eindwerken. De assessments van het werkplekleren worden uitgevoerd door de EA-opleider samen met de werkplekcoach en schoolopleider, waarbij de EA-opleider eindverantwoordelijk is voor de beoordeling. Toetsanalyses worden uitgevoerd door de kwaliteitszorgcommissie en de toetsing is ook onderwerp van de blokevaluaties, zie ook Standaard 9. Er is verder frequent interne kalibratie over beoordelingen en externe kalibratie over eindwerken met Radiantpartners.

De examencommissie en toetscommissie spelen een belangrijke rol in de kwaliteitsborging van de toetsing. De examencommissie is eindverantwoordelijk voor de kwaliteitsborging van de toetsing en het eindniveau. De examencommissie bestaat uit drie docenten van de pabo, een extern lid en een toegevoegd ambtelijk secretaris. Naast de wettelijke bepaalde taken, onderzoekt de examencommissie ook jaarlijks steekproefsgewijs de beoordelingen van de eindwerken. De toetscommissie, die aan de examencommissie rapporteert, beoordeelt de constructie van de verschillende toetsen en spreekt indien nodig docenten aan op de kwaliteit van de toetsen. Op basis van de bestudeerde verslagen van de examencommissie, een onderzoek naar de beoordeling van eindwerken door de examencommissie uit 2021 en het gesprek met leden van de examencommissie en de toetscommissie, concludeert het panel dat beide commissies goed functioneren, deskundig zijn, stevig in hun schoenen staan en een gevestigde positie binnen de opleiding hebben.

Toetsing tijdens de Corona-pandemie

Door de invoering van de lockdown was het noodzakelijk om sommige toetsen anders vorm te geven. Daarbij stond voorop dat de toetsdoelen overeind bleven. Bij de aanpassingen is de examencommissie nauw betrokken geweest. Waar dat mogelijk was, zijn de schriftelijke toetsen in het gebouw van de hogeschool afgenomen, volgens de richtlijnen van de GGD en het Ministerie van Volksgezondheid. Enkele toetsen zijn als pilot met het programma Testvision als thuistoets afgenomen. Studenten konden op een bepaald uur inloggen, waarbij elke student een

unieke toets kreeg om zo fraude en uitwisseling van antwoorden tegen te gaan. Waar mogelijk zijn bepaalde schriftelijke toetsen met open vragen omgezet naar andere toetsvormen, zoals een verslag, een dossier of een mondelinge toets. De resultaten op deze aangepaste toetsvormen waren in lijn met de resultaten voor Corona, zodat er geen aanleiding is om de kwaliteit van de toetsing in twijfel te trekken. Voor de toetsing van het werkplekleren werden diverse scenario's uitgewerkt, zoals het beoordelen van filmmateriaal en het meekijken met een les via Teams. Op deze manier hebben de studenten de gelegenheid gekregen hun praktijktoetsen af te ronden. Om studievertraging te beperken, hebben studenten de mogelijkheid gekregen om verslagen flexibeler qua deadline in te leveren.

Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Dit geldt voor beide varianten.

De opleiding toont volgens het panel in voldoende mate aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd. Het programma en de afstudeerfase bieden daartoe voldoende garanties. Het panel oordeelt positief over de opzet van en de begeleiding tijdens de afstudeerfase. Op basis van de bestudering van eindwerken, constateert het panel dat de afgestudeerden de beoogde leerresultaten hebben gerealiseerd. De werken zijn adequaat beoordeeld. De onderwerpen van de praktijkonderzoeken zijn relevant voor de praktijk. In de portfolio's ziet het panel het persoonlijk meesterschap duidelijk terug. Afgestudeerden komen goed en snel in het werkveld terecht, waar zij positief worden beoordeeld. Alumni zijn positief over de voorbereiding van de opleiding op de beroepspraktijk, met een goed theoretisch en praktisch fundament. Afgestudeerden van de Viaa-pabo krijgen veel waardering voor hun inzicht in wie ze zijn als mens en als leerkracht.

Onderbouwing

Afstudeerfase

Voltijd- en deeltijdstudenten studeren af met het LIO/PPO-gesprek en het praktijkonderzoek aansluitend bij de LIO-stage in het vierde jaar. Hierin dient de student de beroepscompetenties op bachelor-niveau te laten zien. In de universitaire pabo betreft het de Bachelor-these VU en het LIO gesprek. De Zij-instromers studeren af met een eindportfolio. In het LIO/PPO-gesprek wordt ook de PPO-leerlijn afgerond. Dit gesprek wordt gevoerd op basis van een portfolio, dat met een voldoende moet worden beoordeeld voordat het gesprek kan worden aangegaan. De beoordeling van het gesprek is de uiteindelijke beoordeling van de LIO-stage. Voor de begeleiding van het PPO-traject en de LIO-stage, zie Standaard 8.

Het praktijkonderzoek in de afstudeerfases wordt in de voltijd in duo's uitgevoerd en in de deeltijd individueel. Het praktijkonderzoek wordt op een school uitgevoerd en is gebaseerd op een (onderzoeks)vraag van de school. Voor de begeleiding van het praktijkonderzoek zijn er hoorcolleges direct aan het begin van het laatste studiejaar, waarin algemene informatie over onderzoek aan bod komt, de probleemanalyse, de keuze van het onderzoekontwerp en data-analyse. Daarnaast zijn er begeleidingsbijeenkomsten waarin gelegenheid is voor de verwerking van opgedane ervaringen en kennis. Verder is hierin de mogelijkheid voor formatieve toetsing voor de individuele student, begeleiding bij het maken van het verslag en het stellen van vragen. Voorafgaand aan een begeleidingsmoment dient de student zijn product voor te leggen aan een peergroep.

De beoordeling van het afstudeertraject is in hoofdlijnen als volgt. De student levert voor zijn praktijkonderzoek een onderzoeksplan en het onderzoeksverslag in; in de voltijd levert het duo van studenten deze onderdelen als gezamenlijke producten in. Het onderzoeksplan en het onderzoeksverslag worden door zowel de begeleidende docent als de beoordelende docent beoordeeld (vier-ogen-principe), uitmondend in een gezamenlijke eindbeoordeling door de examinatoren. De duo's in de voltijd krijgen een gezamenlijk cijfer omdat het ook een gezamenlijk

product betreft. In de begeleiding in de voltijd wordt aandacht gegeven aan de taakverdeling en de betrokkenheid van beide studenten. Een persoonlijke reflectie is een verplicht onderdeel van het verslag waarin de student zijn eigen bijdrage aan het eindwerk beschouwt en daarop reflecteert. Dat is een voorwaarde voor het beoordelen van het eindwerk. Met deze ingrediënten vindt het panel de afstudeerfase met bijbehorende begeleiding en beoordelingssystematiek adequaat opgezet. Het biedt voor studenten goede mogelijkheden om de beoogde leerresultaten op eindniveau aan te tonen.

Niveau eindwerken

Het panel heeft van vijftien afgestudeerden van de laatste twee studie jaren eindwerken bekeken, met de bijbehorende beoordelingen. In de steekproef voor de selectie van deze werken is recht gedaan aan de opleidingsvarianten en aan de representatie van lage, middelhoge en hoge scores bij de beoordelingen. De eindwerken voldoen volgens het panel overtuigend aan het hbo-bachelorniveau en tonen aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. De onderwerpen van de praktijkonderzoeken zijn relevant voor de praktijk. Het panel heeft hiervan mooie voorbeelden gezien, zoals een onderzoek naar kinderparticipatie en een onderzoek naar de inhouden van cultuurvakken om taalontwikkeling vorm te geven. Het onderzoekniveau in de praktijkonderzoeken is goed. Het panel roept hierbij de vraag op of in de praktijkonderzoeken de focus niet te sterk is gericht op onderzoek op zich. Het geeft de opleiding in overweging de beweging naar beroepsproducten bij het afstuderen in te zetten, zodat daarin ook de onderzoekende houding veel meer tot uiting kan komen. Daarmee wordt onderzoek geen doel op zich, maar betekenisvol voor het handelen van de leerkracht. In de reflecties bij de praktijkonderzoeken van de voltijd zou door de studenten meer op het onderzoek als zodanig kunnen worden gereflecteerd. In de portfolio's ziet het panel het persoonlijk meesterschap duidelijk terug. Dit onderdeel zou verder aan kracht winnen als er meer ruimte komt voor meer analyse. Het panel kon de beoordelingen van de eindwerken onderschrijven. Hoe de beoordelingen van de afzonderlijke beoordelaars samen komen, mag inzichtelijker worden gemaakt.

Functioneren afgestudeerden in de praktijk

Afgestudeerden komen goed en snel in het werkveld terecht. Er is nauwelijks (langdurige) werkloosheid onder hen. Uit de hbo-monitor van 2018 blijkt dat alumni van de opleiding met grote tevredenheid terugkijken op hun opleiding. Dit werd ook beaamd door de alumni met wie het panel sprak. Zij vinden de aansluiting van de opleiding op de beroepspraktijk goed. De opleiding biedt een stevig theoretisch en praktisch fundament. Ook merken alumni het belang van de aandacht in de opleiding voor een onderzoekende houding in hun dagelijkse praktijk. De vertegenwoordigers van het werkveld met wie het panel heeft gesproken, zijn zeer positief over de afgestudeerden van de pabo van Hogeschool Viaa, vooral ook over hun inzicht in wie ze zijn als mens als leerkracht.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

	Voltijd	Voltijd Academische pabo	Deeltijd
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 2 Oriëntatie</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 3 Inhoud</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 4 Leeromgeving</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 5 Instroom</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 6 Personeel</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 7 Voorzieningen</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 8 Begeleiding</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 9 Kwaliteitszorg</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 10 Toetsing</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet

De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO. Op basis hiervan beoordeelt het visitatiepanel de kwaliteit van de bestaande hbo-bacheloropleiding tot leraar Basisonderwijs van Hogeschool Viaa als **positief**. Dit geldt voor alle drie varianten van de opleiding: voltijd regulier, voltijd academische pabo en deeltijd.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee:

Algemeen

- Intensiveer de goede samenwerking met het werkveld door samen het gesprek te voeren waartoe je op wilt leiden, door samen het curriculum door te ontwikkelen en werkplekleren te verbreden (driehoek theorie/praktijk/persoon) of door samen na te gaan hoe de diversiteit en de rijkheid van de verschillende opleidingscontexten gebruikt kunnen worden.

Standaard 1

- Integreer onderzoek, de onderzoekende houding en onderzoekend vermogen in het beroeps- en competentieprofiel voor de Vaa-leerkracht.

Standaard 4

- Gebruik de ervaringen en ontwikkelstappen die in de deeltijd zijn gezet ten aanzien van bijvoorbeeld de omvang van de onderwijseenheden, de verbinding theorie/praktijk en opdrachten voor de doorontwikkeling van de voltijd opleiding.
- Breng meer variatie in het programma van de eerste twee jaar van de voltijd.

Standaard 9

- Maak keuzes wat de kernpunten zijn waarop de opleiding zich wil en kan ontwikkelen en neem deze kernpunten als uitgangspunt voor de kwaliteitszorgsystematiek.
- Geef expliciet aandacht aan de 'A' uit de PDCA cyclus en maak deze stap inzichtelijk.
- Intensiveer het samen karakter van de kwaliteitszorg binnen het Samen Opleiden.

Standaard 10

- Beperk het aantal toetsen in de voltijd. Volg hierbij de deeltijd ten aanzien van het aantal toetsen en het integratieve karakter van de toetsing.

Standaard 11

- Focus meer ten aanzien van het eindproduct onderzoek op het realiseren van beroepsproducten waarbij onderzoek/onderzoekende houding/onderzoekend vermogen een integratief onderdeel vormen.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

Programma agenderende audit 6 oktober 2021

tijd	wat	waar	wie aanwezig
10.00 – 10.15	Ontvangst panel		Directeur, projectleider visitatie/kwaliteitscoördinator
10.15 – 12.30	Vooroverleg panel en materiaalbestudering		
12.30 – 13.00	Lunch panel		
13.00 – 14.00	Inventarisatie aandachtspunten visitatie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Panel deelt eerste indrukken ○ Opleiding benoemt eigen aandachtspunten (ambities, ontwikkelingen, issues) ○ Samen bepalen accenten/thema's/blikrichti ng waarop extra wordt ingezoomd tijdens visitatie 		Directeur en (selectie) projectteam
14.00	Panel vertrekt		

Programma visitatiedag 27 oktober 2021

09.00-09.15	Ontvangst panel en installeren in H201	Projectleider visitatie Voorzitter werkpleklers
09.15-09.45	Vorbereidingsoverleg panel	
09.45-10.00	Opening dag en kernachtige presentatie door opleiding	Voorzitter CvB Directeur EA MT-lid, coördinator Scope Voorzitter curriculumcommissie en docent pedagogiek onderwijskunde Projectleider visitatie Beleidsondersteuning, kwaliteit Voorzitter werkpleklers Strategisch adviseur CvB
10.00-11.15	Gesprek met docenten en examinatoren	Docent pedagogiek onderwijskunde Docent Nederlands Docent cultuur en PPO Docent rekenen Voorzitter curriculumcommissie en docent pedagogiek onderwijskunde
11.15-11.45	Pauze	

11.45-12.30	Management	Voorzitter CvB Directeur EA MT-lid, coördinator Scope MT-lid, coördinator toetsing en rooster MT-lid a.i. 2020-2021, lector goede onderwijspraktijken MT-lid a.i. 2020-2021, docent-onderzoeker lectoraat
12.30-13.15	Lunchpauze	
13.15-14.15	Studenten	alumnus voltijd voltijd universitair 2,5 jarig deeltijd 3 jarig deeltijd voltijd
14.15-15.00	Werkveld	Schoolopleider stichting Cambium Leerkracht Julianaschool Rijssen Leerkracht en Teacher Leader Julianaschool Rijssen Directeur-bestuurder Florion Bestuurder De Akker Schoolopleider
15.00-15.15	Pauze	
15.15-16.00	Borgingscommissies: Excie, Toetscie, Kwacie, OC	Voorzitter examencommissie Voorzitter toetscommissie Voorzitter kwaliteitscommissie Lid opleidingscommissie
16.00-16.45	Intern beraad panel	
16.45-17.15	Terugkoppeling door panel	Voorzitter CvB Nieuwe directeur EA MT-lid, coördinator Scope Voorzitter curriculumcommissie en docent pedagogiek onderwijskunde Projectleider visitatie Beleidsondersteuning, kwaliteit Voorzitter werkplekieren Strategisch adviseur CvB
<i>Later moment digitaal</i>	<i>Ontwikkelgesprek</i>	

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

- Zelfevaluatie rapport 2021 Pabo Hogeschool Viaa
- Competentieprofiel startbekwame leerkracht, 2018
- Studiegids voltijd
- Studiegids deeltijd
- OER 2020-2021, inclusief studentenstatuut
- Addendum studentenstatuut 2020-2021 coronacrisis
- Schematische programmaoverzichten van de varianten
- Inhoudsbeschrijving van de programmaonderdelen
- Afstudeerhandleiding 2020-2021
- Overzicht personeel
- Professionaliseringsplan Educatieve Academie
- Besturingsfilosofie Educatieve Academie – Verantwoordelijkheid en vertrouwen
- Toetsbeleidsplan EA 2020
- Jaarverslag examencommissie EA 2019-2020
- Notitie steekproef eindwerken 2021
- Studiematerialen
- Representatieve selectie van toetsmateriaal, inclusief studentuitwerkingen en beoordelingen
- Selectie van vijftien afstudeerdossiers van afgestudeerden van de cohorten 2019-2020 en 2020-2021